

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра екології та охорони навколишнього середовища

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РАДІОЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

Освітня програма Екологія
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Спеціальність 101 Екологія
Галузь знань 10 Природничі науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 4 від 5 листопада 2019 р.

м. Кропивницький – 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до дисципліни
3. Мета і завдання дисципліни
4. Формат дисципліни
5. Результати навчання
6. Обсяг дисципліни
7. Ознаки дисципліни
8. Пререквізити
9. Технічне й програмне забезпечення /обладнання
10. Політика курсу
11. Навчально-методична карта дисципліни
12. Система оцінювання та вимоги
13. Рекомендована література

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	РАДІОЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА
Викладач	Мартиненко Сергій Абелевич, кандидат технічних наук, доцент
Контактний телефон	(0522) 390451
E-mail:	supersergik@ukr.net
Консультації	<i>Очні консультації</i> за попередньою домовленістю Середа та П'ятниця з 14.00 до 15.00 <i>Онлайн консультації</i> за попередньою домовленістю (0522) 390451) в робочі дні з 8.30 до 16.30

2. Анотація до дисципліни

З усіх токсичних речовин, що надходять в організм людини, радіоактивні речовини завдають найбільшої шкоди стану здоров'я. Тому вивчення чутливості рослин, тварин і людини до іонізуючих випромінювань; розробка способів підвищення стійкості до радіаційного ураження, тобто протирадіаційного захисту та після радіаційного відновлення; дослідження шляхів міграції радіоактивних речовин у навколишньому середовищі і специфіки біологічної дії інкорпорованих рослинами і тваринами радіонуклідів; виявлення територій, забруднених радіоактивними речовинами, та визначення концентрацій окремих радіонуклідів; розробка основ раціонального використання забруднених радіоактивними речовинами територій; дослідження впливу інших антропогенних факторів, що привносяться в біогеосистему (меліоранти, мінеральні та органічні добрива, фізіологічно-активні речовини, важкі метали кислотні дощі та інші), на перехід радіоактивних речовин в продукцію; розробка науково - обґрунтованої системи ведення рослинництва і тваринництва, що обмежує надходження та накопичення радіоактивних речовин в сільськогосподарські рослини та організм сільськогосподарських тварин і забезпечує постійне зменшення рівня радіоактивного забруднення продукції є актуальним.

Оволодівши знаннями з дії іонізуючих випромінювань на живі організми, освоївши прикладні аспекти спеціальності, пов'язані з радіаційною безпекою та регламентацією радіаційного фактору, а також навчившись практичному застосуванню знань для вирішення прикладних та дослідницьких завдань, еколог зможе досягти зменшення надходження радіоактивних речовин до організму людини по харчовому ланцюгу „ґрунт – рослини – тварини – продукція рослинництва та тваринництва – продукти харчування – людина” шляхом переривання або послаблення екологічних зв'язків на будь-якій ділянці цього ланцюга і зниження дози внутрішнього опромінення людини. Предметом вивчення навчальної дисципліни є основи правових та економічних аспектів інтелектуальної власності у галузі охорони навколишнього середовища.

3. Мета і завдання дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є оволодіння теоретичними основами про дію іонізуючих випромінювань на живі організми, формування практичних навичок з оцінки радіаційної ситуації й розробки практичних заходів господарювання на радіаційно забруднених територіях.

Завданням є вивчення закономірностей дії іонізуючих випромінювань на живий організм з метою пошуку можливостей керування його

реакціями на цей фактор

4. Формат дисципліни

Для денної форми навчання:

Викладання курсу передбачає для засвоєння дисципліни традиційні лекційні заняття із застосуванням електронних презентацій, поєднуючи із практичними роботами.

Формат очний (offline / Face to face)

Для заочної форми навчання:

Під час сесії формат очний (offline / Face to face), у міжсесійний період – дистанційний (online).

5. Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- джерела іонізуючих випромінювань і механізми їх дії на живі організми;
- шляхи надходження радіонуклідів у рослини, організми тварин та людини;
- методи обробки екологічної інформації та оцінки стану природних об'єктів за результатами моніторингу;
- радіаційно гігієнічні регламенти, які включають систему принципів, нормативів у галузі протирадіаційного захисту та правил радіаційної безпеки.

уміти:

- оцінювати радіаційну обстановку за допомогою дозиметричних приладів різних систем;
- проводити радіометричну експертизу об'єктів навколишнього середовища;
- прогнозувати рівень можливого вмісту окремих радіонуклідів у об'єктах довкілля;
- розробляти прийоми попередження надходження та накопичення радіонуклідів у продукції рослинництва і тваринництва;
- оцінювати рівень негативного впливу природних та антропогенних факторів екологічної небезпеки на довкілля та людину.

набути соціальних навичок (soft-skills):

- здійснювати професійну комунікацію, ефективно пояснювати і презентувати матеріал, взаємодіяти в проектній діяльності;
- небаїдує ставлення до участі у громадських суспільних заходах, спрямованих на підтримку здорового способу життя оточуючих

6. Обсяг дисципліни

Вид заняття	Кількість годин
лекції	28
самостійна робота	32
Всього	60

7. Ознаки дисципліни

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Спеціальність	Кількість кредитів / годин	Кількість змістових модулів	Вид підсумкового контролю	Нормативна / вибіркова
2018	1	2	101 Екологія	2/60	2	Залік	Нормативна

8. Пререквізити

Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Радіоекологічна безпека» значно підвищиться, якщо студент попередньо опанував матеріалом таких дисциплін як: Екологічне право і природоохоронне законодавство, Нормування антропогенного навантаження на довкілля.

9. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

У період сесії бажано мати мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з адміністрацією та викладачами з приводу проведення занять та консультацій. У міжсесійний період комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікації з адміністрацією, викладачами та підготовки (друку) рефератів і самостійних робіт.

10. Політика дисципліни

Академічна доброчесність:

Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

Відвідування занять

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають лекції і практичні заняття курсу.

Пропущені заняття повинні бути відпрацьовані не пізніше, ніж за тиждень до залікової сесії.

Поведінка на заняттях

Недопустимість: запізень на заняття, списування та плагіат, несвоєчасне виконання поставленого завдання.

При організації освітнього процесу в Центральукраїнському національному технічному університеті студенти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу; Положення про організацію вивчення навчальних дисциплін вільного вибору; Положення про рубіжний контроль успішності і сесійну атестацію студентів ЦНТУ; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

11. Навчально - методична карта дисципліни

Тиждень, дата, години	Тема, основні питання (розкривають зміст і є орієнтирами для підготовки до модульного і підсумкового контролю)	Форма діяльності (заняття) /формат	Матеріали	Література, інформаційн і ресурси	Завдання, години	Вага оцінки	Термін виконання
Змістовий модуль I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ							
Тиж.1 8.30-9.50 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 1. Фізичні основи радіоекології Сучасні проблеми і основні завдання радіоекології Будова атома і його основні фізичні величини. Радіоактивність і основні типи радіоактивного розпаду. Активність радіонуклідів і одиниці її вимірювання. Види іонізуючих випромінювань і їх взаємодія з речовиною. Доза випромінювання та одиниці її вимірювання. Потужність дози і види опромінення.	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	6, с. 9-48	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати реферат на тему: «Біологічне значення природної радіоактивності довкілля» за планом: 1. Природна радіоактивність і життєдіяльність клітин; 2. Природна радіоактивність і еволюція видів. 2 год.	2 бали	Самостійна робота і реферат до 2.03
Тиж.2 8.30-9.50 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 2. Джерела радіоактивності Природні і штучні радіоактивні елементи. Джерела опромінення людини і біоти іонізуючою радіацією. Антропогенні зміни радіаційного фону. Формування природного радіаційного фону на території України. Біологічне значення природної радіоактивності довкілля.	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	4, с. 3-149	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати реферат на тему: «Опромінення від природних і техногенних джерел» за планом: 1. Зовнішнє опромінення від космічного випромінювання і природних радіонуклідів. 2. Внутрішнє опромінення від космогенних і примордальних радіонуклідів. 3. Ефекти хронічного опромінення за низьких потужностей поглинутих доз. 4. Повна доза від природних джерел опромінення.	2 бал	Самостійна робота і реферат до 9.03

					5.Дозове навантаження на населення, обумовлене роботою підприємств ядерного-паливного циклу. 6.Індивідуальні і колективні дози опромінення населення. 7.Радіаційний ризик і можливі наслідки для населення України. 2 год.		
Тиж.3 8.30-9.50 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 3. Міграція радіонуклідів в біосфері Ландшафтно-геохімічні аспекти міграції радіонуклідів. Повітряна і водна міграція радіонуклідів. Вертикальна міграція радіонуклідів у профілі ґрунту. Поведінка радіонуклідів в системі ґрунт-рослина. Некореневе надходження радіонуклідів в сільськогосподарські рослини. Поведінка радіонуклідів в ланцюгу корм-організм сільськогосподарських тварин-продукція тваринництва. Особливості променевого ураження інкорпорованими радіоактивними речовинами.	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	2, с.108-132	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати реферат на тему: «Моделювання вертикальної міграції радіонуклідів у профілі ґрунту» за планом: 1.Моделювання процесів дифузії і конвекційного переносу радіонуклідів. 2.Визначення коефіцієнту дифузії радіонуклідів у ґрунті та швидкості конвекційного і дифузійного перенесення радіостронцію в ґрунті. 3.Розрахунок коефіцієнту розподілу радіонуклідів по профілю ґрунту, швидкості випаровування радіонуклідів і кумулятивного запасу газоподібних радіонуклідів у ґрунті. 2 год.	3 бали	Самостійна робота і реферат до 16.03
Тиж.4 8.30-9.50 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 4. Радіологічний контроль на забрудненій території Вимірювання доз випромінювання потужності дози на місцевості. Визначення вмісту радіонуклідів в зразках навколишнього середовища методом гамма-спектрометрії. Зв'язок активності з інтенсивністю випромінювання. Порівняльна оцінка джерел іонізуючого випромінювання, що	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	2, с. 190-255	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати реферати на тему: «Методи виявлення і реєстрації іонізуючого випромінювання». «Класифікація приладів дозиметричного контролю». «Призначення та технічні характеристики дозиметрів». «Основні і додаткові дозиметричні величини і одиниці». 2 год.	2 бал	Самостійна робота і реферат до 23.03

	впливають на населення. Поділ забрудненої території Кропивницького на радіоекологічні зони.						
Тиж.5 8.30-9.50 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 5. Біологічна дія іонізуючих випромінювань Загальні уявлення про природу дії іонізуючих випромінювань на живий організм. Характерні особливості дії іонізуючої радіації на організм. Механізми поглинання енергії і формування радіобіологічного ефекту. Концепція безпорогової дії випромінювання. Типи радіобіологічних ефектів і їх дозові залежності. Системні радіобіологічні реакції. Радіочутливість і радіостійкість організмів. Особливості дії малих доз іонізуючих випромінювань на живі організми. Критичні органи. Модифікація радіаційного ураження організму.	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	6, с.57-63	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати реферат на тему: «Захист населення від іонізуючого випромінювання» за планом: 1.Стан здоров'я населення в умовах тривалої дії малих доз іонізуючого випромінювання. 2.Протипроменевий біологічний захист. 3.Радіосенсибілізація. 4.Фізичний і хімічний захист. 5.Лікувально-профілактичні харчові продукти протирадіаційної дії. 2 год.	2 бали	Самостійна робота і реферат до 30.03
Тиж.6 8.30-9.50 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 6. Оцінка доз опромінення населення за рахунок водних шляхів міграції радіонуклідів (моделі, реконструкція доз опромінення і прогнози) Моделі формування доз опромінення за рахунок водного фактора. Розрахунок активності, утримуваної наземною частиною рослин при поливі. Визначення активності, що накопичується в продуктах тваринного походження за	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	6, с. 63-80	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати реферат на тему: «Визначення допустимої концентрації радіоактивних речовин у воді і повітрі» за планом: 1.Визначення радіобіологічних констант і параметрів стандартної людини. 2.Розрахунок дози випромінювання остеотропних радіонуклідів на основі порівняння з дозою опромінення радієм. 3.Оцінка дози випромінювання в повітрі для нерозчинних сполук з	2 бал	Самостійна робота і реферат до 6.04

	<p>рахунок споживання води тваринами.</p> <p>Оцінка впливу технологічної обробки сільськогосподарської продукції на вміст радіонуклідів у продуктах харчування, готових до вживання.</p> <p>Встановлення рівня надходження радіонуклідів в організм людини.</p> <p>Визначення структури формування дози внутрішнього опромінення.</p>				критичним органом „легені”.		
<p>Тиж.7 8.30-9.50 (за розкладом) 1 год. 20 хв.</p>	<p>Тема 7. Оцінка ступеню забруднення рослин радіонуклідами</p> <p>Визначення середньомісячної густини радіоактивних опадів.</p> <p>Розрахунок повітряного коефіцієнта міграції радіонуклідів, коефіцієнтів ресуспензії і аерозольного забруднення.</p> <p>Визначення концентрації радіонуклідів у повітрі і радіоактивної домішки в рослинах та встановлення густини забруднення рослинного покриву</p>	<p>Лекція / <i>Face to face</i></p>	Презентація	2, с. 137-167	<p>Самостійно опрацювати теоретичний матеріал</p> <p>Підготувати реферат на тему: «Поведінка радіонуклідів в системі ґрунт-рослина»:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Включення радіонуклідів в біологічний цикл; 2.Поведінка радіонуклідів в ґрунтах в залежності від агрохімічних показників ґрунтів; 3.Роль гранулометричного і мінералогічного складу ґрунту в процесі сорбції радіонуклідів; 4.Вплив часу взаємодії радіонуклідів з ґрунтом на форми їх знаходження у ґрунті; 5.Потрапляння в рослину радіонуклідів в залежності від їх фізико-хімічних властивостей. 	2 бали	Самостійна робота і реферат до 13.04
<p>Тиж.7 8.30-9.50 (за розкладом) 1 год. 20 хв.</p>	Змістовий контроль № 1	Тест	Тест	moodle.kntu.kg.ua/курс/Радіоекологічна_безпека	Виконати тестове завдання	10 балів	до 17. 04

Змістовий модуль 2. НОРМУВАННЯ В ГАЛУЗІ РАДІОЕКОЛОГІЇ

<p>Тиж.8 8.30-9.50 (за розкладом) 1 год. 20 хв.</p>	<p>Тема 8. Прогноз променевого ураження тварин за даними дозиметричного контролю Визначення початкової концентрації радіонукліду в органі або тканині. Розрахунок коефіцієнтів концентрації радіонукліду в організмі тварин, накопичення і кратності накопичення та всмоктування радіонукліду. Встановлення ефективного періоду піввиведення радіонукліду з організму великої рогатої худоби.</p>	<p>Лекція / <i>Face to face</i></p>	<p>Презентація</p>	<p>2, с. 153-166</p>	<p>Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати реферат на тему: «Радіологія тварин і людини» за планом: 1. Загальна схема формування відповіді тваринного організму на опромінення; 2. Радіаційні синдроми у савців; 3. Кістково-мозковий синдром; 4. Синдром центральної нервової системи; 5. Синдром гострого опромінення у савців. 2 год.</p>	<p>2 бал</p>	<p>Самостійна робота і реферат до 20.04</p>
<p>Тиж.9 8.30-9.50 (за розкладом) 1 год. 20 хв.</p>	<p>Тема 9. Ведення сільськогосподарського виробництва на забруднених радіонуклідами територіях Засоби зниження надходження радіонуклідів у сільськогосподарські рослини та в організм сільськогосподарських тварин. Ведення особистого підсобного господарства в районах радіоактивного забруднення. Способи і види дезактивації продовольчої сировини і продуктів харчування. Очищення продукції сільськогосподарства від радіонуклідів технологічною переробкою. Радіаційно-біологічні технології в рослинництві і тваринництві.</p>	<p>Лекція / <i>Face to face</i></p>	<p>Презентація</p>	<p>6, с. 82-106</p>	<p>Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати реферат на тему: «Нормування надходження радіонуклідів в сільськогосподарську продукцію» за планом: Визначення : - граничнодопустимого надходження радіонуклідів з продуктами харчування в організм людини; - середньої допустимої концентрації радіонуклідів в сільськогосподарській продукції; - меж допустимого вмісту радіонуклідів в раціоні сільськогосподарських тварин, - допустимого радіаційного забруднення сільськогосподарських угідь і річного надходження радіонукліду в організм людини. 2 год.</p>	<p>3 бал</p>	<p>Самостійна робота і реферат до 27.04</p>
<p>Тиж.10 8.30-9.50</p>	<p>Тема 10. Нормування в галузі радіоекології</p>	<p>Лекція / <i>Face to face</i></p>	<p>Презентація</p>	<p>6, с.107-140</p>	<p>Самостійно опрацювати теоретичний матеріал</p>	<p>2 бали</p>	<p>Самостійна робота і</p>

(за розкладом) 1 год. 20 хв.	Розрахунок індивідуальних доз опромінення радоном і продуктами його розпаду. Визначення зміни рівноважної концентрації радону з відстанню. Розрахунок колективної і ефективної річних доз опромінення. Розрахунок середніх еквівалентних доз космічного випромінювання. Визначення повної ефективної дози за рахунок інкорпорованих в тілі людини природних радіонуклідів.				Підготувати реферат на тему: «Основи уражаючої дії іонізуючих випромінювань» за планом: 1.Метаболізм і токсикологія йоду. 2.Метаболізм і токсикологія цезію. 3.Метаболізм і токсикологія стронцію. 4.Метаболізм і токсикологія плутонію. 2 год.		реферат до 11.05
Тиж.11 8.30-9.50 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 11. Норми радіаційної безпеки Принципи нормування радіаційного впливу Основні положення «Норм радіаційної безпеки України» Основні регламентні величини	Лекція/ <i>Face to face</i>	Презентація	3, с.12-33	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати реферат на тему: «Розрахунок індивідуальних доз опромінення радоном і продуктами його розпаду» за планом: 1.Зміни рівноважної концентрації радону з відстанню; 2.Формування колективної і ефективної річних доз опромінення. 2 год.	2 бали	Самостійна робота і реферат до 18.05
Тиж.12 8.30-9.50 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 12. Основні санітарні правила радіаційного захисту Загальні положення «Основних санітарних правил протирадіаційного захисту України» Основні принципи захисту від закритих джерел іонізуючого випромінювання Поводження з радіоактивними відходами Дезактивація робочих приміщень Засоби індивідуального захисту та особистої гігієни при роботі з радіоактивними речовинами	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	3, с. 33-48	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Підготувати реферат на тему: «Детерміністичні і стахостичні радіобіологічні ефекти» за планом: 1.Імовірний характер радіобіологічних ефектів; 2.Порогові і безпорогові ефекти опромінення. 3.Радіостійкість видів, що належать до різних таксонів 2 год.	2 бали	Самостійна робота і реферат до 25.05
Тиж.13	Тема 13. Відбір і підготовка	Лекція /	Презентація	3, с. 236-245	Самостійно опрацювати	2 бали	Самостійна

8.30-9.50 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	проб води, ґрунту, рослин, продуктів харчування рослинного і тваринного походження для радіометрії	<i>Face to face</i>			теоретичний матеріал Підготувати реферат на тему: «Ветеринарно-санітарна експертиза туш та органів тварин, що зазнали впливу іонізуючої радіації» за планом: 1. Ветеринарно-санітарна експертиза молока від тварин, забруднених радіонуклідами; 2. Ветеринарно-санітарна експертиза яєць від курей, що зазнали впливу іонізуючих випромінювань; 3. Ветеринарно-санітарна експертиза риби, яка зазнала впливу іонізуючих випромінювань. 2 год.		робота і реферат до 1.06
Тиж.14 8.30-9.50 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Тема 14. Використання іонізуючих випромінювань Радіаційно-біологічні технології в рослинництві і тваринництві	Лекція / <i>Face to face</i>	Презентація	3, с. 206-227	Самостійно опрацювати теоретичний матеріал Ситуаційні задачі з прогнозування радіонуклідного забруднення продукції рослинництва, тваринництва, лісокористування 2 год.	2 бали	Самостійна робота і реферат до 8.06
Тиж.12 8.30-9.50 (за розкладом) 1 год. 20 хв.	Змістовий контроль № 2	Тест	Тест	moodle.kntu.kg.ua/курс/Радіоекологічна_безпека	Виконати тестове завдання	10	до 15. 06

12. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма контролю: екзамен.

Контроль знань і умінь студентів (поточний і підсумковий) з дисципліни «Радіоекологічна безпека» здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу. Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Він складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 50 балів, і рейтингу з атестації (екзамен) – 50 балів.

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в навчально-методичній карті. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і студентів на першому занятті:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, A) заслуговує студент, який:

- всебічно, систематично і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, B) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, C) заслуговує студент, який:

- в загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання, але при рішенні допускає значну кількість помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту,

який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінку «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

Підсумкова (загальна оцінка) курсу навчальної дисципліни. Є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєності теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання практичних індивідуальних завдань. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістові модулі. Остаточна оцінка рівня знань складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 50 балів, і рейтингу з атестації (залік) – 50 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти при вивченні дисципліни «Радіоекологічна безпека»

Поточне тестування та самостійна робота																	
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2								Залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	ЗК1	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	ЗК2	50	100
2	2	3	2	2	2	3	10	3	2	2	2	2	2	2	10		

Примітка: T1, T2, ..., T14 – тема програми, ЗК1, ЗК2- підсумковий змістовий контроль

13. Рекомендована література

Базова

1. Гродзинський Д.М. Радіобіологія.-К.: Либідь, 2000.- 448 с.
2. Гудков І.М., Ткаченко Г.М. Основи сільськогосподарської радіобіології і радіоекології.- К.: Вища школа, 1993. -255 с.
3. Кічно В.О., Поліщук С.В., Гудков І.М. Основи радіобіології і радіоекології.-К.: Хай-Тек Прес, 2008.-320 с.
4. Коваленко Г.Д., Рудя К.Г. Радиоэкология Украины.- К.: Киевский ун-т, 2001.- 166 с.
5. Кудряшов Ю.Б. Радиационная биофизика (ионизирующие излучения) / Под ред. В.К. Мазурика, М.Ф. Ломанова. – М.: ФИЗМАТЛИТ, 2004. – 448 с.
6. Константінов М.П., Журбенко О.А. Радіаційна безпекаю- Суми: Університетська книга, 2003. – 151 с.
7. Кутлахмедов Ю.О., Корогодін В.І., Кольтовер В.К. Основи радіоекології. – К.: Вища школа, 2003. – 320 с.
8. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97).- К., 1997.-121 с.
9. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України.-К.: МОЗ, 2001. – 136 с.
10. Трапезников А.В., Молчанова И.В., Караваева Е.Н., Трапезникова В.Н. Миграция радионуклидов в пресноводных и наземных экосистемах (в 2-х томах) – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2007. – 880 с.
11. Сафранов Т.А., Польовий А.М., Коніков Є.Г. і ін. Антропогенне забруднення геологічного середовища ґрунтового-рослинного покриву.- Одеса: ТЭС, 2003.-260 с.
12. Ярмоненко С.П., Вайнсон А.А. Радиобиология человека и животных. – М.: Высшая школа, 2004. – 550 с.

Допоміжна

1. Борисова В.В., Воєводина Т.М., Федорова А.В. Биологические эффекты при длительном поступлении радионуклидов.-М.: Энергоатомиздат, 1988.-168 с.
2. Зимон А.Д., Пикалов В.К. Дезактивация.-М.: Издат, 1994.- 237 с.
3. Кирилов В.Ф., Черкасов Е.Ф. Радиационная гигиена.-М.: Медицина, 1982.-248 с.
4. Козлов В.Ф. Справочник по радиационной безопасности.- М.: Медицина, 1988. – 336 с.
5. Коглл Дж. Биологические эффекты радиации.-М.: Энергоатомиздат, 1986.-184 с.
6. Москалев Ю.И. Радиобиология инкорпорированных радионуклидов.-М.: Энергоатомиздат, 1989.-264 с.
7. Смоляр В.И. Ионизирующая радиация и питание.-К.: Здоров'я, 1992.-176 с.
8. Прохоров В.М. Миграция радиоактивных загрязнений в почвах. Физико-химические механизмы и моделирование / Под ред. Р.М. Алексахина.-М.: Энергоиздат, 1981.-98 с.
9. Эйбус Л.Х. Физико-химические основы радиобиологических процессов и защиты от излучений.-М.: Атомиздат, 1979.-216 с.

Інформаційні ресурси

1. [wiki.legalaid.gov.ua>index.php>Ядерна_та_рад](http://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Ядерна_та_рад).
2. [ukr.vipreshebrik.ru>ekolog>4337-yaderna-ta-ra](http://ukr.vipreshebrik.ru/ekolog/4337-yaderna-ta-ra).
3. library.gov.ua.

4. work.dokkad.ru>view

5. eduknigi.com>ekol-view.